

Adrian Rezeanu

„TOPONIMUL APARENT” ÎN STRUCTURA
DICȚIONARULUI TOPONIMIC AL ROMÂNIEI. MUNTENIA

1. Categoria „toponim aparent”, analizată în urmă cu ani¹ și aplicată, cu preponderență asupra studiului viconimelor, a intrat în circuitul analizelor toponimice² și a devenit treptat una dintre noutățile în interpretarea etimologică și de geneză a ansamblului toponimic caracteristic unei provincii istorice românești, Muntenia³.

Categoria „toponim aparent” reprezintă o formă contrasă a numelui de loc pe baza unor permanente transferuri de nume și de sens, care au avut loc pe parcursul unor dinamici urbane pe traiecte toponimice extensionale derivaționale⁴.

2. Prezența „toponimului aparent” în sistemul denominativ urban este condiționată de o serie de faze, caracteristice morfologiei urbane, analizate în studiul anterior și pe care le vom sintetiza pentru a individualiza, pe de o parte particularitățile identitare ale acestei categorii toponimice, iar, pe de altă parte, pentru a sesiza pătrunderea acesteia în structura ansamblului toponimic românești.

2.1. Ca ipostază toponimică finală pe un traiect extensional, „toponimul aparent” se prezintă ermetizat semantic. Decriptarea acestuia implică refacerea întregului lanț derivațional, cu ipostazele concrete exhaustiv conturate formal. Plasarea ipostazei pe care o reprezintă „toponimul aparent” în diferite alte poziții din traiectul extensional va înlesni decriptarea acesteia la nivel etimologic sau la nivel de geneză.

În situația în care „toponimul aparent” depășește poziția ipostazei aflate în vecinătatea toponimică imediată față de denotatul inițial, atunci relațiile de dependență vor fi între nume proprii conturate semantic prin geneză.

Strada Izvor (toponim aparent) ← *Strada (Podul) Izvor* ← *Strada (Podul) de lângă (Biserica) Izvor* ← *Strada (Podul) de lângă (Biserica) din cuprinsul (Mahalalei) Izvor*, extensiune urbanonimică derivațională existentă în spațiul bucureștean.

¹ Vezi Adrian Rezeanu și Filofteia Modoran, *Categoria „toponim aparent” în urbanonimie*, în LR XLVI, nr. 4–6/1997, p. 319–329.

² Irina Stănculescu, *Apariția și evoluția denumirilor de străzi din București*, în *București, Materiale de istorie și muzeografie*, vol. XIV, 2000, p. 137–185.

³ *Dicționarul toponimic al României. Muntenia*, vol. I–V, București, Editura Academiei Române, 2007–2014.

⁴ Pentru detalierea acestei problematice, vezi Adrian Rezeanu, *Extensiuni toponimice derivaționale*, în vol. *Valea Izei. Studii de onomastică și dialectologie*, Baia Mare, 2012, p. 209–227.

LR, LXIII, nr. 1, p. 133–143, București, 2014

„Toponimul aparent” **Izvor** care nu corespunde unei entități topografice inițiale **izvor**, trebuie asociat cu determinantul religios al lăcașului de cult, (*Biserica*) **Izvorul Tămăduirii**, care, la fiecare ipostază derivațională, va dobândi alte semnificații identitare.

2.2. Răspândirea mare a acestei categorii toponimice în spațiul urban va marca, pe de o parte, viabilitatea acestui model de formare, iar, pe de altă parte, prin amploarea extensiunilor derivaționale în care „toponimul aparent” este implicat, se va diferenția notabil față de formulele marcatoare aparente din restul spațiilor toponimice rurale, periurbane sau urbane (născute urbane).

2.3. În formulele marcatoare de tipul *Strada Antim* ← *Strada (Biserica) Antim*, „toponimul aparent” poate fi eronat identificat prin „antroponim aparent”. În realitate, în structura componentială a falsului antroponim **Antim** (din *Strada Antim*), *semul distinctiv* este acela de identificare locală a lăcașului de cult, antroponimul pierzând funcția de individualizare personală.

2.4. Formula marcatoare viconimică în care „toponimul aparent” include formal un nume de grup (nume de meserii) toponimizat, presupune prioritar locul de desfășurare a activității. Reținem aici, ca o particularitate distinctă, transformarea punctelor de desfășurare a activității în repere dominante local, paralel cu posibila bifocalizare semantică a formulei desemnatoare.

Strada (Ulița) Lipsani (1754 MȚR 205/22) ← **Lipsani** (loc cu prăvăliile lipscanilor) (1754 MȚR 205/23) ← **Lipsca** (locul de proveniență a mărfii).

Marcajul viconimic *Strada Lipsani* (1) provine, la nivel de genază de la reperele dominante local, **Prăvăliile lipscanilor** (2) sau de la oiconimul **Lipsca** (3).

Bifocalizarea semantică a formulei marcatoare viconimic **Lipsani** este evidențiată prin prezența altor **lipscani** (negustori cu marfă de **Lipsca**), existenți în alte zone urbane, unde locurile de activitate nu reprezintă repere dominante local și deci nu impun marcajul viconimic⁵.

În această situație, **lipscanii**, plasat în conexiune etimologică directă cu **Lipsca**, încetează de a mai fi un „toponim aparent”.

⁵ DGAN, *Fond Catagrafii, Catagrafia culoarei de Roșu* 82/1831, *Catagrafia* 83/1831; 6 lipscani în *Mahalaua Curtea Veche*, București, 64 lipscani în **Plasa Târgului**, 2 lipscani în **Plasa Broștenilor**, 13 lipscani în **Plasa Târgului de Afară**, 1 lipscan în **Plasa Gorganu**, 4 lipscani în **Plasa Mogoșoaii**: DGAN, *Fond Catagrafii. Catastih de patentari, de negustori și meseriași pe corporații*, 84/1832: 6 lipscani în *Strada Șelari*, 2 lipscani la **Sf. Dimitrie**, 1 lipscan la **Udricani**, 1 lipscan la *Biserica Neguțători*, 1 lipscan la **Sf. Nicolae Șelari**.

2.5. În cazul unei extensiuni toponimice simple, unde decriptarea semantică nu presupune șiruri ample de ipostaze derivaționale, „toponimele aparente” sunt motivate integral.

Strada Reînvierea ← *Strada (Cimitirul) Reînvierea*.

Situația se diversifică atunci când „toponimul aparent”, identic formal, este implicat în structura diferitelor ipostaze dintr-o extensiune derivațională amplă.

Scaune (piață de carne – 1702 G 270) → *Ulița Scaunelor* (1725 MȚR 218/3) → *Biserica Scaunelor* (1734 MȚR 257/18) → *Podul Scaunelor (Vechi)* (1750 MȚR 257/24) → *Mahalaua Scaunelor Vechi* (1718 MȚR 218/2) → *Strada Scaune* (1871 P I, 1885–1890 S, 1934GHID, 1969 GHID și azi).

În acest caz, apare motivația toponimică în lanț, din aproape în aproape, unde resemantizarea unei ipostaze derivaționale, de exemplu, presupune, pe de o parte, interconexarea semantică a acesteia la veriga anterioară, iar, pe de altă parte, diminuări sau, mai rar, blocaje în determinările motivaționale.

2.5.1. O situație particulară o reprezintă „urbanonimul aparent” purtător al unei sintagme metaforice. Acest tip de formulă marcatoare, cu reprezentativitate în toate categoriile urbanonimice (viconim, borgatonim, dar, mai ales, dittonim), necesită urmărirea evoluției de la un denotat la altul pe parcursul unei întregi extensiuni derivaționale. La procesul de decriptare semantică intervin și factori extralingvistici, cum ar fi „moda” unei etape marcate istoric și cultural.

3. „Toponimul aparent”, așa cum apare în ansamblul structurilor denominative urbane, nu este în exclusivitate o creație a „culturii” citadine. Orașul a diversificat acest tip de formulă marcatoare în încercarea de a se crea specificități urbane în actul denominativ, dar încadrate într-un sistem toponimic coerent și unitar.

3.1. Apariția dicționarilor toponimice ample, pe lângă utilitatea imediată în a consacra prin tipărire cât mai multe din marcajele locale și naționale, a le scoate pe unele din uitare și a le da integral explicații etimologice au avut și menirea de a evidenția individualități în actul de desemnare sintetică a reperelor locale și regionale.

În acest sens, sesizăm categoria „toponimului aparent” introdusă în sfera explicațiilor etimologice și de geneză pentru ansamblul toponimelor înregistrate pe teren sau extrase din documente istorice de arhivă aflate în cuprinsul *Dicționarului toponimic al României. Muntenia*.

4. „Toponimul aparent” este prezent ca marcaj prelucrat sintetic în extensiuni toponimice derivaționale. În cadrul acestora, contaminarea semantică⁶ de la o ipostază toponimică la alta se particularizează distinct atât pentru spațiul urban cât și pentru cel rural, denotatele urbane constituindu-se, de cele mai multe ori, într-o serie amplificată numeric.

Această extensiune presupune circulația formulei marcatoare, corespunzătoare denotatului primar, de-a lungul unui traiect derivațional situat pe orizontală. În cadrul

⁶ Vezi Adrian Rezeanu, *Ocurență și contaminare în toponimia urbană*, în SCL, LIX, 2008, nr. 2, p. 559–571.

acestui proces au loc, într-o dialectică permanentă, îngustări și amplificări de câmpuri semantice, potențate, în marea lor majoritate, în structurile compuse, de termenii generici. Astfel, este posibilă circulația marcajului primar, nemodificat formal, de la un denotat la altul, acestea reprezentând vecinătăți topografice imediate, interconectate semantic și motivațional, distincția făcându-se numai prin termenul generic.

4.1. (*Muntele Tainița* → (*Izvorul Tainița* — (*Moșia Tainița* → (*Stâlpii Tainița* → (*Pădurea Tainița* (*Sat Goidești, c. Brăiești – Bz, 1892–1900 PLHBZ*);

4.2. (*Plaiul Milei* → (*Fâneța Milei*) → (*Trestia Milei* (izvor) → *Gura Milei* (*sat Goidești c. Brăiești – Bz, 1892–1900 PLHBZ*);

4.3. (*Genunea Dracului* → (*Izvorul Dracului* → (*Piscul Dracului* → (*Valea Dracului* → (*Gura Dracului* (*sat Varlaam c. Gura Teghii – Bz, 1892–1900 PLHBZ*).

4.4. Situațiile de mai sus sunt edificatoare atât pentru dinamica semantică dintr-o extensiune toponimică derivațională, cât și pentru apariția „toponimului aparent” din cadrul *jocului semantic* de plusuri și minusuri de *seme distinctive*.

Marcajele denotatelor inițiale, *Muntele Tainița*, *Plaiul Milei*, *Genunea Dracului* au o structură componentială distinctă, care se va diminua și reamplifica prin glisarea numelui și interconectarea lui cu vecinătățile topografice imediate. Cu cât se înaintează pe traiectul extensional, pe baza *jocului semantic* ai circulației semelor, cu atât situația se diversifică.

Ipostaza decriptată *Pădurea Tainița* de la finalul extensiunii (**4.1.**) înseamnă *Pădurea* (de pe *Muntele Tainița*, între care există însă alte ipostaze derivaționale, care preiau sau elimină *seme distinctive*, corespunzătoare ipostazelor anterioare⁷.

Marcajele *Mila* (→ *Gura Milei*) și *Dracu* (→ *Gura Dracului*), cu structuri componentiale reformulate, vor ajunge individualizate figurativ chiar până la ermetizare. Decriptarea va merge din aproape în aproape, respectând strict sferele semantice ale ipostazelor, iar *Gura Dracului*, de exemplu, prin detalieri înseamnă *Gura (Izvorului) Dracului*, iar din ipostaza contrasă *Gura Dracului*, *Dracu* este „izvor”⁸.

4.4.1. Paralele cu o structură componentială remodelată potrivit cu verigile lanțului derivațional, „toponimul aparent” este evident, de cele mai multe ori, prin devieri de la sensul propriu iar toponimizarea finală ducând la ermetizare va îngreuna procesul de decriptare.

4.4.2. O situație particulară în cadrul extensiunilor toponimice derivaționale în care e implicat un „toponim aparent” o reprezintă *termenii geografici populari*.

⁷ Vezi și Viorica Florea, *Raportul dintre înțelesul numelor de locuri și cel al numelor comune corespunzătoare*, în LR, XXIV, nr. 3/1975, p. 215–220.

⁸ Pentru detalieri, vezi și Adrian Rezeanu, *Extensiuni toponimice derivaționale*, în vol. *Valea Izei. Studii de onomastică și dialectologie*, Baia Mare, 2012, p. 209–227.

Având de cele mai multe ori o răspândire limitată, acești termeni sunt totuși depozitarii tradiționali de secvențe lexico-semantice conservatoare, preluate într-o extensiune toponimică de multe denotate situate pe același traiect derivațional.

coca (← **cucă**) „înălțime” → **Coca** (munte, c. Vintilă Vodă – Bz) → **Coca** (izvor, c. Vintilă Vodă – Bz) → **Coca** (pădure, c. Vintilă Vodă – Bz) → **Coca** (sat, c. Vintilă Vodă – Bz – 1620 DIR XVII, III 597–598). Aici, oiconimul este individualizat incifrat printr-un „toponim aparent”.

4.4.2.1. Termenul geografic popular, ca element lexico-semantic aflat în structura unui „toponim aparent” va fi supus unui amplu proces de resemantizare.

Reformularea profilului semantic pentru fiecare verigă a lanțului toponimic derivațional va amplifica însă tendința de ambiguizare gradată a întregului traiect extensional.

Astfel, apelativul geografic **slatină** „izvor de apă sărată” sau „teren bogat în săruri solubile, impropriu pentru culturi agricole” (MDA), de exemplu, plasat într-o astfel de extensiune toponimică derivațională, treptat se va goli de conținut până la ermetizare.

1 – **slatină** „izvor de apă sărată”, „teren bogat în săruri solubile”

2 – **Slatina** (*pârâu*, s. Slătioara)

3 – **Slatina** (*fânețe*, s. Slătioara)

4 – **Slatina din Sus** (*arătură*, s. Slătioara)

5 – **Slatina din Sus** (*pârâu*, s. Slătioara)

6 – **slătioară** „slatină mică”

7 – **Slătioara** (*pârâu*, s. Slătioara)

8 – **Slătioara** (*oiconim*, c. Strâmtura)

9 – **Slătioara** (*arătură*, s. Slătioara)

10 – **Slătioara** (*fânețe*, s. Slătioara)

11 – **Slătioara Chicere** (*fânețe*, or. Dragomirești)

Chicere (*deal*, or. Dragomirești)

12 – **Slătioara Lăzuc** (*fânețe*, or. Dragomirești, s. Ieud)

Lăzuc (*fânețe*, or. Dragomirești, s. Ieud).

Schema și transferurile semantice din cadrul acestei extensiuni toponimice derivaționale, analizate de noi și cu altă ocazie⁹ au scos în evidență importanța stabilirii sferei semantice a fiecărei ipostaze, dar interconexate cu secvențe aflate în vecinătăți topografice imediate. Pentru necesități de clarificare a statutului „toponimului aparent”, ne vom opri la secvențele (4) și (9), individualizate și plasate în contextul schemei de mai sus.

Slatina din Sus (*arătură*), interconexată cu **Slatina** (*fânețe*) și cu **slatină** (izvor și teren impropriu pentru culturi agricole) demonstrează golirea treptată de conținutul inițial al **slatinei**. **Slatina din Slatina din Sus** reprezintă ca „toponim aparent” ceea ce la nivel urban **Postăvari** (← *Balta Postăvari*, București) este oiconim cu geneză în numele propriu, care identifică „locurile concrete de practicare a meseriei de postăvar”, și nu un nume de meserie.

Statutul semantic al **Slatinei** ← **Slatina din Sus** este astfel condiționat de pierderea individualității semantice primare, acesta devenind doar o pereche identic formală cu **Slatina** (1), fără să-i preia identitatea de conținut. În acest sens, nu se poate admite o interconexare cu secvența (5), care a rămas fidelă semanticii inițiale (1).

O situație cvasiasemănătoare o întâlnim la secvența (9).

Slătioara (*arătură*) (9) nu poate fi interconexată cu **slătioara** (6) din motive de incongruență semantică, chiar dacă formal sunt identice și devine în acest context schematic un „toponim aparent”. Ca vecinătăți topografice imediate, **Slătioara** (8) și parțial (7) pot fi asociate, prin transfer de nume, cu rezerva diminuării conținutului semantic.

5. În cele cinci volume apărute până în prezent, *Dicționarul toponimic al României. Muntenia* cumulează un mare număr de articole-titlu, reprezentând toponime caracteristice pentru sfera denominativă generală. Astfel, întâlnim și urbanonime, unele extrase selectiv din surse documentare, alături de toponime din mediul rural sau periurban. În acest mod, s-a realizat o armonizare a reprezentativității denominative pentru tot spațiul acestei provincii istorice.

Din necesități de încadrare în tiparele unei lucrări lexicografice, nu s-a putut evidenția grafic întotdeauna categoria „toponim aparent”, prin care s-au explicat etimologic sau la nivel de geneză multe dintre formulele marcatoare menționate. Prin însăși structura sa, extensiunea toponimică derivațională nu putea fi inclusă grafic în componența unui articol-titlu. De aceea, în cadrul unei extensiuni, ipostazele derivaționale au fost reprezentate numeric și condiționate motivațional, fără a se putea rezolva concret, altfel decât schematic, diminuările și reformulările de sfere semantice.

În continuare, vom avea în vedere, pentru analiză, volumele 4 și 5 din dicționarul amintit, iar pentru individualizări de specificități ale „toponimului aparent” vom evidenția câteva grupaje.

⁹ Vezi Adrian Rezeanu, *op. cit.*, p. 224–225.

5.1. „Urbanonim aparent” aflat într-o structură compusă cu termen generic și dispus într-o extensiune toponimică derivațională, unde ipostazele în serie se califică drept gradat „aparente”:

Mahalaua **Beilicului** (București, *cr.* 1827 CERN 8/1, 1844–1846 B I, 1845 EAB 28/13) ← *Calea Beilicului (Podul Beilicului)* (1834 PRIM B 62–245, 1842 RB) ← *Casele Beilicului* (1798 CAT) ← *Baia Beilicului, Grădinile Beilicului, Mecetul Beilicului* – sec. XVII, Evlia Celebi VI 716.

Mahalaua **Berzei** (București, 1884 AC PL 29/69) ← *Biserica Cuibul cu Barză (Berzei)* (1842 RB) ← *Mahalaua Cuibul cu Barză* (1894–1906 PRIM B 20) ← *Ulița (Strada) Berzei* (prin contragere) (1911 PL, 1934 GHID și azi).

Mahalaua **Boteanu** (București, *r.* 1764 MȚR 236/1, 2, 1798 CAT, 1844–1846 B I) ← *Biserica Boteanu* (1852 B II) ← *Strada Boteanu* (1911 PL, 1934 GHID și azi).

Mahalaua **Domnească** (Ploiești, 1836 GHIG 8/11, 1846 Stoicescu 37) ← *Mahalaua Bisericii Domnești* ← *Biserica Domnească* (← **Domnească**) ← **Strada Domnească**.

Mahalaua **Târgului** (Călărași, 1832–1847 EFS 3/1845–1861) ← *Piața Târgului*.

Mahalaua **Malului** (Câmpulung, *r.* 1837 CIOC 1/18, 1838 CIOC 1/12) ← **Malu** (sat) (*r.* 1702 CIOC 1/13, 1825 CIOC 1/25).

Mahalaua **Moldovenilor** (București, *cr.* 1793 MȚR Mss. 143, *r.* 1831 AN 3138/9) ← *Biserica Moldovenilor* (1768 G 267).

Mahalaua **Belvedere** (București, 1798 CAT) ← *Ulița Belvedere* (1852 B II) ← *Castelul Belvedere* (1821 G 117) → *Fabrica Belvedere* (1871 P I).

Mahalaua **Sf. Gheorghe Vechi** (București, *r.* 1690 COTR 25/50, 1736 MȚR 208/7) ← *Biserica Sf. Gheorghe Vechi* (1668 MȚR 253/3, 1688 MȚR 253/2, 1701 MȚR 208/2, 1724 MȚR 311/5) → *Ulița Sf. Gheorghe Vechi* (1716 MȚR 216/1, 1798 CAT).

5.1.1. Traducerea acestui tip de formulă marcatoare aparentă în spațiul rural indică viabilitatea acestui model.

Mahalaua **Malului** (parte de sat, *s.c.* Berevoiești – Ag, 1854 HM 30) ← **Malu** (*loc*, *s.c.* Berevoiești – Ag).

Mahalaua **Poștei** (sat, *or.* Curtea de Argeș, 1898 MDG, IN 1887, 1896).

5.2. „Urbanonim aparent” secvențializat, dispus în trepte incifrate, cu posibilități de încadrare în extensiuni toponimice derivaționale până în spațiile periurbane:

Mahalaua **Sf. Nicolae Jignița** (București, 1798 CAT) ← *Strada Sf. Nicolae Jignița* (1934 GHID) ← *Biserica Sf. Nicolae din Mahalaua Jignița Domnească* (1798 CAT, 1844–1846 B I).

Mahalaua **Sf. Nicolae Prund** (București, *r.* 1709 MȚR 224/4, 1798 CAT, 1844–1846 B I) ← *Biserica Sf. Nicolae Prund* (1682, 1684 G 86) ← *Biserica Sf. Nicolae* (din satul **Prund** (1631 COTR 1/10, 1680 COTR 90/24) → *Calea Prundului* (1693 RV 1/25) → *Mahalaua Prundului* (1708 COTR Mss. 692) →

Dealul Prund (1749 RV 5/16), 1778 RV 49/2) → *Mahalaua* (Domnița Bălașa) **din Prund** (1798 CAT).

Mahalaua **Sf. Nicolae Șelari** (București, 1753 MȚR 254/15, 1796 MȚR 396/8, 1823 MȚR Ms. 142, 1844–1846 B I) ← **Biserica Sf. Nicolae din Ulița Șelari** (1751 MȚR 226/8) → **Ulița Sf. Nicolae Șelari** (1885–1890 S, 1911 PL).

5.3. „Toponim aparent” individualizat într-o unică ipostază derivațională, în care sensul propriu este dispersat brusc, menționându-se doar un sem de cvasiidentificare, situat în afara celui distinctiv:

Malu **Fâșiei** (s. Măgura, c. Șoimari – Ph, sl. 1613 MȚR 64/2 (DIR XVII, II 132–4), 1617 MȚR 44/3 (DIR XVII, III 120–2) ← **Fâșie** (s.c. Măgurele – Ph) „bucată de pământ lungă, plată și îngustă”; cf. și *Malu Fâșiilor* sl. 1608 RV 25/4 (DIR XVII, I 316–22).

Malu **Dracului** (s. Plopu or. Titu – Db, *Malul Vracov* sl. 1582 SI 1208 (DIR XVI, V 73–4) ← **Dracu** (substantiv toponimizat cu statut semantic nondistinctiv).

Malu **Mănăstirii** (s.c. Podgoria – Bz, r. 1704 RS 1/22) ← **Mănăstire**.

Malu **Pietrei Rotăriei** (s.c. Cătina – Bz, 1892–1900 PLHBZ, 1898 MDG II 301) ← **Piatra Rotăriei**.

Malu **Plopilor** (s.c. Golești – Vl, r. 1837 EA 6/37) ← **Plopi**.

Malu **Rugilor** (s.c. Călugăreni – Ph, cr. 1609 DIR XVII, I 380–1) ← **Rugi**.

Malu **Strachinei** (or. Țândărei – Il, 1877 HIL 51) ← **Strachina**.

Malu **Ursului** (s. Mlăjeț c. Nehoiu – Bz, 1898 MDG) ← **Ursu**.

Matca **Greierului** (or. Azuga – Ph, 1914 DC 1430) ← **Greieru**.

Matca **Nerghei** (s.c. Viperești – Bz, 1892–1900 PLHBZ) ← **Nerghe, Nerghea**.

5.3.1. „Toponimul aparent” unic distribuit într-o extensiune derivațională, ca parte componentă opțională pentru diferitele ipostaze, reprezintă o situație denominativă caracteristică spațiului Munteniei:

Matca **Homocioaii** (s. Mărgăriți c. Beceni – Bz, 1892–1900 PLHBZ) ← **Homocioaia** (parte de sat, moșie, deal, pârâu, pădure c. Beceni).

Matca **Teiului cea Veche** (s.c. Teiu – Ag, cr. 1778 G 5/12) ← **Teiu** (loc, sat, vale, pădure).

5.4. „Toponim aparent” ce include o sintagmă metaforică, decriptabilă parțial doar la nivelul unui singur denotat și acela primar, oricare altă ipostază dintr-o posibilă extensiune derivațională pornind de la acest toponim rămâne ermetizată.

Mațe Arse (lac, s. Iazu c. Scanteia – Il, 1898 MDG IV 29) ← **mațe arse**.

Mațe Negre (s.c. Chirnogi – Cl) ← **mațe negre**.

5.4.1. Uneori, sintagma metaforică trebuie pusă în legătură cu posibile ipostaze derivaționale, nu atât pentru înlesnirea decriptării ei, cât, mai ales, pentru a identifica corect un determinant din structură:

Mazărea Mare (teren arabil s. Cioacă – Doicești c. Bărăganu – Br.) ← **mazăre** pe o suprafață mare numită **Mazăre**.

Mazărea Mică (teren arabil s. Cioaca – Doicești c. Bărăganu – Br) ← **mazăre** pe o suprafață mică numită **Mazăre**.

5.5. „Toponim aparent” simplu, prezent într-o extensiune derivațională amplă, cu structură componentială degradabilă treptat, unde fiecare ipostază își poate revendica un loc anume în ierarhia motivațională:

Măgura (sat *c.* Măgura – Bz, *sl.* 1559 DIR XVII, III 97–8, *r.* 1745 EB 65/12) → (comună – Bz, 1872 DTSR, 1898 MDG) → (moșie – Bz, *sl.* 1575 SI 988 (DIR XVI, IV 205–6), *r.* 1717 EB 65/5) → (munte – Bz, 1898 MDG II 374) → (pădure – Bz, 1898 MDG II 322).

5.5.1. Includem aici articolul-titlu tip „matcă toponimică” structurat pe bază de sensuri, dar cu ipostaze în spații geografice în care nu se poate dovedi o interconectare directă decât numai aleatoriu sau acceptând virtuale derivațiuni într-un context administrativ dat:

Măgura 1. *Deal s.* Bughea de Sus *c.* Albeștii de Muscel – Ag. **2.** *Fâneață s.c.* Dragoslavele – Ag. **3.** *Insulă s.c.* Blejești – Tr. **4.** *Mlaștină s.* Căndești *c.* Albeștii de Muscel – Ag. **5.** *Movilă s.c.* Dragoslavele – Ag. **6.** *Pădure s.c.* Lerești – Ag., *s.c.* Hotarele – Gr. **7.** *Teren arabil s.* Malu Mierii *c.* Glodeni – Db.

5.6. „Toponime aparente” structurate pe baza unor termeni geografici populari, specializați semantic local, care pot alcătui „tautologii toponimice aparente”:

Măgura **Căpățâni** (*s.* Dănulești *c.* Buda – Bz, 1898 MDG IV 761).

Măgura **Căpățâni** (*s.c.* Câmpineanca – Vr, 1898 MDG II 221, 285, 710, III 675, IV 107) ← **Măgură** „deal nu prea înalt și rotund” de forma unei „căpățâni” sau **Măgura** ca parte a **Căpățâni**.

Măgura **Golașei** (moșie *s.c.* Măgura – Tr, *r.* 1868 MȚR 252).

Măgura **Scăunașului** (*s.c.* Troianu – Tr, 1898 MDG III 105) ← semn de hotar de forma unui *scăunaș* într-o *măgură*, care, la rându-i, poate fi semn de hotar (relații aparente biunivoce).

Pârâu **Șipotului** (*s.* Toplița *c.* Mălureni – Ag, *r.* 1768 EA 55/12).

Pârâu **Șipotului** (*or.* Azuga – Ph, 1938 DC 1607 ter.).

Pârâu **Șișotelul** (*s.c.* Izvoarele – Ph, 1942 OCS 4).

5.7. „Toponime aparente” translatate spre alte denotate pe un traiect derivațional unic, paralel cu modificări în statutul gramatical. De exemplu, schimbarea numărului formulei marcatoare primare (**Măgurele** ← **Măgurea**) devenită incongruentă cu denotatul cu valoare oiconimică **Măgurele**:

Măgurele (sat *c.* Măgurele – Ph, *r.* 1775 BANU 43/7, 1804 COTR 61/10) →n (comună, moșie *r.* 1794 T 2/1, 1862 COTR 4/12, 1864 HPH 34).

6. Aplicabilitatea imediată a acestei categorii toponimice în cadrul secvențelor etimologice din DTRM se referă, în primul rând, la schimbarea statutului antroponimului, care încetează de a mai fi o marcă personală. În acest sens, formula marcatoare *Mahalaua* **Boteanu** ← *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Boteanu**, iar **Boteanu** este o marcă locativă. La fel *Mahalaua* **Beilicului** ← *Mahalaua* (cu *Calea, Podul, Casele, Baia, Grădinile, Mecetul*) **Beilicului**.

Explicându-se în acest mod, s-au putut corecta etimologii, dar și topica elementelor dintr-o formulă marcatoare:

Mahalaua Sf. Gheorghe Vechi ← *Mahalaua* (cu *Biserica Veche*) **Sf. Gheorghe**.

Decriptarea se complică în cadrul formulelor în care „toponimul aparent” este însoțit de un alt determinant care, la rândul-i, necesită o analiză specială:

Mahalaua Sf. Nicolae Prund ← *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Sf. Nicolae** (din satul, devenit parte de oraș) **Prund**.

La fel trebuie interpretată formula *Mahalaua Sf. Nicolae Șelari* ← *Mahalaua* (cu *Biserica*) **Sf. Nicolae** (de pe *Ulița*) **Șelari**.

În acest caz, observăm o înlănțuire, ce-i drept limitată, dar viabilă, a „toponimelor aparente”.

Categoria „toponimului aparent” este marcată în dinamica sa pe traiectul extensional de conotații suplimentare nedistinctive care întăresc statutul de sens figurat caracteristic pentru semantica secvenței lexicale implicate.

În formula *Malu Dracului, Dracu* nu are valoare posesivă directă, ci marchează, într-o modalitate contrasă, un reper, probabil dominant local.

Într-o situație similară se află tipurile de formule *Malu Strachinei* sau *Malu Rugilor*.

În cadrul unei extensiuni derivaționale, „toponimul aparent” poate trece prin faza de *halou semantic* ca urmare a proceselor de *evanescentă*. În formula *Matca Homocioaiei*, termenul generic va limita seria de opțiuni și va îndrepta decriptarea către denotatul *pârâu*, fără însă a-l cataloga pe acesta drept primar.

Din punct de vedere al circulației toponimelor într-un areal geografic, matca toponimică structurată pe bază de sensuri, fără a se avea în vedere un traiect extensional unic, a ridicat cele mai mari probleme. Imposibilitatea de a realiza o interconectare între reperele locale, pe care le-am putea încadra în seria vecinătăților topografice imediate, a determinat ca, pe parcursul volumelor acestui dicționar, să se diminueze folosirea acestui grupaj.

Tautologiile toponimice, în care este implicat „toponimul aparent” le-am numit, la rândul lor, *aparente*, dat fiind, pe de o parte, posibile relații de subordonare între cele două părți ale compusului toponimic, iar, pe de altă parte, existența unor virtuale ipostaze derivaționale, în care să fie implicat termenul secund, l-ar individualiza distinct pe acesta.

7. „Toponimul aparent”, ca modalitate de interpretare a formulelor marcatoare la nivel etimologic și de geneză, s-a înscris pe parcursul apariției volumelor din DTRM pe traiectul unor cercetări viabile și utile pentru multe alte lucrări lexicografice.

BREVITER

1. „Toponimul aparent” constituie o formulă marcatoare contrasă, apărută pe parcursul transferurilor de nume și de sens.

2. Această categorie presupune circulație toponimului de-a lungul unei extensiuni derivaționale, în care formula marcatoare pierde și câștigă *seme distinctive*.

3. „Toponimul aparent” nu este o creație exclusivă a culturii urbane, dicționarele toponimice ample urmând, printre altele, să clarifice penetrarea acestuia în spațiul rural.

4. „Toponimul aparent”, structurat, de cele mai multe ori, pe sensuri figurate, ajunge în final să fie ermetizat, iar decriptarea presupune refacerea întregului traseu extensional.

LE TOPONYME APPARENT DANS LA STRUCTURE
DU DICTIONNAIRE TOPONYMIQUE DE LA LANGUE ROUMAINE. LA MUNTÉNIE

(Résumé)

Le toponyme apparent représente une forme contractée du nom de lieu, apparue suite aux permanents transferts de noms et de sens.

Le Dictionnaire toponymique de la Roumaine. La Munténie a repris cette catégorie toponymique et les auteurs ont essayé d'expliquer ainsi au niveau étymologique et de genèse beaucoup de formules de marcation.

Mots-clés : toponyme apparent, extension toponymique dérivationnelle, voisinage toponymique.

*Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române
București, Calea 13 Septembrie nr. 13*